

RAPORTY I INFORMACJE

SPRAWOZDANIE Z KONFERENCJI „OTWARTY KRAKÓW”, KRAKÓW 23–25 LUTEGO 2017 R.

KATARZYNA GÓRSKA

Konferencja „Otwarty Kraków” odbywała się od 23 do 25 lutego 2017 r. Celem wydarzenia było promowanie działań na rzecz rozwoju międzykulturowości i integracji cudzoziemców mieszkających w Krakowie. Według słów organizatorów wydarzenie miało pokazać potencjał wynikający z obecności cudzoziemców w mieście. Konferencję zorganizowała Rada Miasta Krakowa we współpracy ze Stowarzyszeniem Interkulturalni.pl oraz Fundacją Wspierania Kultury i Języka Polskiego im. Mikołaja Reja. Konferencja inaugurowała cykl wydarzeń rozwijających tematykę różnorodności kulturowej, miejskiej polityki otwartości i integracji. Zgodnie z zapowiedzią kolejna konferencja ma się odbyć we wrześniu 2017 r., a dwa następne spotkania w 2018 r.

Pierwsza część konferencji odbyła się w Sali Obrad Rady Miasta w krakowskim magistracie. Program pierwszego dnia zatytułowany był „Otwarty Kraków – potencjał różnorodności”. Wydarzenie rozpoczęło się od przywitania gości przez organizatorkę wydarzenia ze strony Urzędu Miasta – dr Małgorzatę Jantos. Następnie Mateusz Płoskonka – zastępca dyrektora Wydziału Spraw Społecznych Urzędu Miasta opowiedział o „Programie Otwarty Kraków”. Chodzi o dokument przyjęty uchwałą Rady Miasta we wrześniu 2016 r. Jest to program polityki miejskiej promującej otwartość na cudzoziemców i przeciwdziałającej dyskryminacji. Mateusz Płoskonka w krótkim wystąpieniu przedstawił postanowienia, cele i zadania programu, a także najważniejsze działania. Pierwsza merytoryczna prezentacja w syntetyczny sposób prezentowała założenia programu i pozwoliła uczestnikom konferencji zapoznać się z najnowszym projektem polityki miasta wobec cudzoziemców.

Kolejnym prelegentem był Mamadou Diouf, który obecnie koordynuje pracę Warszawskiego Centrum Wielokulturowego. Opowiadał o początkach polityki otwartości i integracji w Warszawie, o działaniach na rzecz cudzoziemców prowadzonych przez różne warszawskie organizacje pozarządowe (m.in. Centrum Wielokulturowe w dzielnicy Praga, IMI Radio), a także o swojej historii migracji i przemysłeniach związanych z procesami integracji cudzoziemców. Prezentacja była szczególnie interesująca, gdyż przedstawiała konkretne działania i praktyki, które z sukcesem funkcjonują już w innych miastach. Następnie odbyły się wystąpienia Scotta Newmana (Bank State Street Polska), Ziyada Raoofa (Pełnomocnik Regionalnego Rządu Kurdystanu w Polsce) oraz Susanne i Marka Edworthy (Zbór Chrześcijan Baptystów w Krakowie). Wszyscy prelegenci opowiadali o swoich doświadczeniach migracyjnych, a także o życiu cudzoziemców w Krakowie. Wystąpienia te miały nieformalny charakter, celowały raczej w humorystyczny przekaz, ale wskazywały te aspekty, które dla osób nieposługujących się biegle językiem polskim stanowią rzeczywiste problemy. Pierwszą część konferencji zamykała prezentacja Davida McGirra reprezentującego projekt „Krakow Expats Directory”. Było to wystąpienie wygłoszone w całości w języku angielskim. David McGirr opowiedział o swojej historii migracji, o różnych przedsięwzięciach, których podjął się po przeprowadzce do Krakowa, a także przedstawił kilka uwag związanych z realizacją „Programu Otwarty Kraków”.

W drugiej części konferencji odbyła się dyskusja panelowa przedstawicieli korpusu dyplomatycznego. Dyskusja miała miejsce w Sali im. Juliusza Lea, a udział w niej wzięli konsulowie generalni: Francji – Frédéric de Touchet, Ukrainy – Oleh Mandiuk, Węgier – Adrienne Körmendy, Niemiec – Michael Groß, Austrii – Andrzej Tombiński, Słowacji – Ivan Škorupa, USA – Walter Braunohler, Republiki Chile – Andrzej Zdebski, Danii, Finlandii, Islandii i Szwecji – Janusz Kahl, Wielkiego Księstwa Luksemburga – Szymon Malecki, Norwegii – Marian Mikołajski, Islamskiej Republiki Pakistanu – Leopold Sułkowski oraz Pełnomocnik Rządu Regionalnego Kurdystanu w Polsce – Zijad Raoof. Dyskusję moderowała i jednocześnie tłumaczyła konsekwentnie dr Dominika Kaspróvicz ze Stowarzyszenia Villa Decjusza. Debata prezentowała różne poglądy na temat życia w Krakowie i imigracji do Polski z punktu widzenia konkretnych mniejszości narodowych reprezentowanych przez dyplomatów. Uczestnicy mogli zorientować się, że każda z grup może mieć inne potrzeby i zupełnie inne doświadczenia migracyjne.

Drugiego dnia program konferencji nosił tytuł „Uczeń z doświadczeniem migracyjnym w polskiej szkole”. Wydarzenie odbyło się w Sali Obrad Rady Miasta i rozpoczęła je debata ekspercka poświęcona tytułowemu zagadnieniu. Wśród ekspertów znaleźli się prof. Halina Grzymała-Moszczyńska, prof. Władysław

sław Miodunka, prof. UP dr hab. Małgorzata Pamuła-Behrens, Katarzyna Oyrzanowska z Biura Wysokiego Komisarza NZ ds. Uchodźców (UNHCR), Andrzej Janczy – zastępca dyrektora Wydziału Nadzoru Pedagogicznego Kuratorium Oświaty w Krakowie. Całą dyskusję poprowadził prof. UW dr hab. Przemysław E. Gębał. Podczas dyskusji eksperci rozmawiali o wielu wątkach związanych z edukacją i imigracją cudzoziemców do Polski, a także migracjami powrotnymi Polaków. Poruszono różne zagadnienia migracji i jej wpływu na uczniów, rodziców i nauczycieli w kontekście systemu szkolnictwa. Każdy z prelegentów opowiadał o tym wielowymiarowym zagadnieniu ze swojej perspektywy, wskazując, iż polskie szkoły nie są przygotowane do pracy z uczniami cudzoziemcami ani z uczniami powracającymi z zagranicy.

Program drugiej części konferencji rozpoczął się od wystąpienia prof. Haliny Grzymały-Moszczyńskiej, która opowiadała o psychologicznych kwestiach związanych z doświadczeniem migracji, o swoich badaniach zatytułowanych „(Nie) łatwe powroty do domu? Badanie funkcjonowania dzieci i młodzieży powracających z emigracji” oraz o wyzwaniach, jakie stoją przed systemem edukacji, który winien obrać właściwy model integracji dzieci cudzoziemskich i dzieci polskich z uwzględnieniem także tych powracających z migracji. Następnie odbył się warsztat prowadzony przez prof. UP dr hab. Małgorzatę Pamulę-Behrens oraz dr hab. Martę Szymańską. Warsztat polegał na podzieleniu uczestników na grupy, które wspólnie opracowywały katalog problemów napotykaných przez pracowników szkół przyjmujących uczniów z doświadczeniem migracji. Uczestnicy wyróżnili najważniejsze problemy, począwszy od tych wynikających z samego systemu szkolnictwa, przez brak instytucji i organizacji wspomagających szkoły, po niekompetencję samych nauczycieli kształconych do zawodu w zupełnie innych realiach. Zebrane podczas warsztatu uwagi zostały przekazane przedstawicielom Urzędu Miasta i mają być podstawą stworzenia raportu oraz wstępem do organizacji kolejnych wydarzeń poświęconych zagadnieniu dzieci migrantów w szkole. Serię prelekcji zakończyła prezentacja prof. Iriny Manokhi ze Wschodnioeuropejskiego Instytutu Psychologii w Kijowie. Profesor Manokha w emocjonalnym wystąpieniu opowiedziała o dzisiejszych migracjach Ukraińców, narracje te są niestety często historiami tragicznymi i traumatycznymi. Wydarzenie zakończyła dr Małgorzata Jantos, krótko podsumowując dwa dni konferencji.

Trzeciego dnia wydarzenia odbywały się w wielu lokalizacjach w ramach programu zatytułowanego „Festiwal Wielokulturowy”. Od strony organizacyjnej tworzenie programu konferencji „Otwarty Kraków” polegało na tym, że organizatorzy zaplanowali i zorganizowali pierwszy i drugi dzień, kiedy odbywały się wystąpienia merytoryczne. Natomiast do udziału w trzecim dniu zaproszo-

no osoby, które prowadzą szkoły językowe lub szkoły tańca, puby, kawiarnie, restauracje, galerie, muzea, kluby, kina lub organizacje społeczne. Zgłoszenie udziału polegało na zorganizowaniu we własnej instytucji wydarzenia poświęconego międzykulturowości i otwartości na różnorodność cudzoziemców. W sumie w trakcie trzeciego dnia konferencji odbyło się dwanaście różnych wydarzeń.

Z ważniejszych punktów programu tego dnia warto wspomnieć o debacie „Migranci, migracje. O czym warto wiedzieć, by wyrobić sobie własne zdanie” zorganizowanej przez Stowarzyszenie Interkulturalni.pl¹. Wydarzenie nawiązuje do książki o tym samym tytule wydanej przez wydawnictwo Karakter. W spotkaniu wzięli udział dr hab. Dariusz Niedźwiedzki z Jagiellońskiego Centrum Studiów Migracyjnych, Magdalena Zych z Muzeum Etnograficznego w Krakowie, Ewa Piekarska i Małgorzata Ołasińska-Chart z Polskiej Misji Medycznej, autorki tekstów w książce *Migranci, migracje. O czym warto wiedzieć, by wyrobić sobie własne zdanie* Anna Strama i Alicja Vauleon z Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć, Aleksandra Lipczak z inicjatywy „Witajcie w Krakowie” oraz dr hab. Marcin Lubaś z Instytutu Socjologii UJ. Uczestnicy dyskusji rozmawiali o stereotypach związanych z przedstawieniami migracji oraz o tym, jaki winien być rzetelny obraz migrantów i migracji. Fragment debaty poświęcono również przyczynom obecnych ruchów migracyjnych oraz kryzysom humanitarnym, które ruchy te powodują. Z punktu widzenia założeń „Programu Otwarty Kraków” ciekawe było również wydarzenie „One Kraków: Community Showcase”, którego nadrzędnym celem było sieciowanie pomiędzy przedstawicielami cudzoziemców mieszkających w Krakowie a społecznością lokalną. Organizatorami wydarzenia było kilka inicjatyw, raczej o charakterze biznesowym, autorstwa cudzoziemców mieszkających w Krakowie. Wydarzenie trwało cały dzień i składało się z tematycznie podzielonych prezentacji projektów prowadzonych przez cudzoziemców lub prowadzonych dla cudzoziemców; przerwy przeznaczono na networking. W programie „Festiwalu Wielokulturowego” znalazły się również warsztaty antydyskryminacyjne (Żydowskie Muzeum Galicja), gra RPG nawiązująca do wielokulturowej historii Krakowa (Katedra Porównawczych Studiów Cywilizacji UJ) oraz wielojęzyczne popołudnie dla rodzin z dziećmi (Klub Multi oraz Fundacja Art of Living).

Jak wspomniano na początku, konferencja była związana z przyjętym przez Radę Miasta Krakowa programem miejskiej polityki integracji i otwartości na różnorodność kulturową nazwanym „Program Otwarty Kraków”. Treść programu powstała na podstawie wcześniej opracowanego dokumentu. W 2011 i 2012 r.

¹ Nagranie debaty <https://www.youtube.com/watch?v=pOarX1ysEbl&t=613s> [data dostępu: 3.03.2017].

Stowarzyszenie Interkulturalni.pl oraz Miejski Ośrodek Wspierania Inicjatyw Społecznych z Krakowa realizowały projekt „Przeciwko rasizmowi i ksenofobii”. W ramach projektu prowadzono monitoring wydarzeń o charakterze rasistowskim lub ksenofobicznym, uruchomiono stronę internetową, która umożliwiała zgłoszenie wydarzenia lub uzyskanie pomocy prawnej, a także przeprowadzono warsztaty antydyskryminacyjne dla przedstawicieli służb oraz urzędów państwowych. Działania te pozwoliły na wypracowanie dokumentu *Projekt strategii zapobiegania i reakcji na zdarzenia o charakterze rasistowskim i ksenofobicznym w przestrzeni publicznej miasta – propozycja dla samorządu lokalnego Miasta Krakowa (2012–2016)*². Autorem opracowania jest dr Adam Bulandra ze Stowarzyszenia Interkulturalni.pl. Strategia zawiera opis zdarzeń rasistowskich i ksenofobicznych odnotowanych w Krakowie, określa zadania służb i organizacji, a także wskazuje sposoby reakcji i działań prewencyjnych.

Strategię w maju 2012 r. przekazano zastępcy Prezydenta Miasta Krakowa. Nad dokumentem następnie pracował zespół zadaniowy, w skład którego weszli przedstawiciele organizacji pozarządowych, Urzędu Miasta oraz miejskich jednostek organizacyjnych. Od kwietnia do grudnia 2013 r. zespół opracowywał projekt uchwały dotyczącej programu zapobiegania rasizmowi i ksenofobii i reakcji na nie³. W 2014 r. urzędnicy konsultowali program z pracownikami różnych wydziałów Urzędu Miasta Krakowa oraz miejskich jednostek organizacyjnych, a w 2015 r. z organizacjami pozarządowymi⁴. Ostatecznym efektem było wypracowanie „Programu Otwarty Kraków” po kolejnej rundzie konsultacji w marcu i kwietniu 2016 r.⁵ Program ten po zmianach wprowadzonych w toku całego procesu ogranicza się do niektórych działań wymienionych we wcześniej opracowanej strategii. Rada Miasta Krakowa podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia „Programu Otwarty Kraków” 14 września 2016 r.⁶

Celem „Programu Otwarty Kraków” jest wprowadzenie i realizacja polityki otwartości miasta na przedstawicieli mniejszości narodowych i etnicznych oraz cudzoziemców w ramach działań na poziomie instytucjonalnym i społecznym. W dokumencie opisano siedem zadań priorytetowych: budowanie urzędu przyjaznego cudzoziemcom, współpraca pomiędzy cudzoziemcami i przedstawicie-

² Tekst strategii <http://interkulturalni.pl/plik.php?id=40> [data dostępu: 3.03.2017].

³ Sprawozdanie z zakończenia prac Zespołu Zadaniowego, <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/129821/karta> [data dostępu: 3.03.2017].

⁴ Raport z konsultacji z organizacjami pozarządowymi, <https://www.bip.krakow.pl/zalaczniki/dokumenty/n/135019/karta> [data dostępu: 3.03.2017].

⁵ Raport z konsultacji, http://ngo.krakow.pl/wip/konsultacje/28/raport_koncowy/107 [data dostępu: 3.03.2017].

⁶ Uchwała nr LII/964/16 Rady Miasta Krakowa https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=167&sub_dok_id=167&sub=uchwala&query=id%3D21638%26typ%3Du [data dostępu: 3.03.2017].

lami mniejszości a gminą, stworzenie platformy konsultacji i rozwoju polityki otwartości, kształtowanie odpowiedzialności społecznej podmiotów prywatnych, wprowadzenie mechanizmów reakcji na akty dyskryminacji i promowanie świadomości międzykulturowej, dbałość o estetykę przestrzeni publicznej oraz przystąpienie do Sieci Miast Międzykulturowych przy Radzie Europy i Komisji Europejskiej⁷.

Dla cudzoziemców mieszkających w Krakowie najważniejszym działaniem, które wymienia program, jest uruchomienie punktu informacyjnego z wielojęzyczną obsługą. Punkty takie istnieją też w innych miastach Polski (Warszawa, Lublin, Wrocław, Poznań, Gdańsk). Udziela się w nich porad dotyczących m.in. legalizacji pobytu, zezwolenia na pracę, systemu szkolnictwa, zakładania własnej działalności gospodarczej, zawierania małżeństw. Znaczącą zmianą w krakowskich urzędach będzie również przetłumaczenie i opublikowanie procedur administracyjnych, którym podlegają cudzoziemcy, oraz przygotowanie kompleksowego i wielojęzycznego pakietu powitalnego. Za realizację całego programu będzie odpowiadał zespół interdyscyplinarny, którego zadaniem jest budowanie współpracy pomiędzy cudzoziemcami i członkami mniejszości a urzędnikami i przedstawicielami organizacji pozarządowych. W ramach przeciwdziałania dyskryminacji i upowszechniania międzykulturowości będzie prowadzona akcja informująca cudzoziemców o możliwości nadawania ulicom i placom nazw nawiązujących do ich kultury i historii, a także akcja promująca miejsca już istniejące. Istotnym zapisem jest również kształtowanie odpowiedzialności społecznej, co według programu ma być osiągnięte przez wprowadzenie do umów najmu zawieranych przez gminę tzw. klauzuli antydyskryminacyjnej. Klauzula taka będzie zobowiązywała przedsiębiorców prowadzących działalność usługową w lokalach gminy do niedopuszczania się praktyk dyskryminacyjnych. Podobne rozwiązanie wprowadzono w 2013 r. w Warszawie.

Konferencja „Otwarty Kraków”, zgodnie ze słowami organizatorów, miała „udowodnić, iż realizacja programu Otwarty Kraków ma praktyczny, a nie tylko symboliczny sens”. Trzydniowy program wydarzenia rzeczywiście wskazuje, że w Krakowie jest wiele osób, instytucji i inicjatyw, które chcą angażować się w działania na rzecz integracji cudzoziemców i promowanie międzykulturowości. Różnorodność prezentacji, wydarzeń i głosów, z którymi można było zapoznać się w ciągu konferencji, była możliwa dzięki wspólnemu działaniu cudzoziemców, urzędników i członków organizacji pozarządowych. Wydarzenie spotkało się też z dużym zainteresowaniem krakowian. W konferencji pierwszego

⁷ „Program Otwarty Kraków” https://www.bip.krakow.pl/_inc/rada/posiedzenia/show_pdfdoc.php?id=84032 [data dostępu: 3.03.2017].

i drugiego dnia wzięło udział ponad 170 osób. W ciągu trzeciego dnia około 150 osób uczestniczyło w jednym tylko wydarzeniu (One Krakow: Community Showcase). Entuzjazm i chęć działania, widoczne zarówno po stronie organizatorów, jak i uczestników, nakazują wydarzenia tego typu kontynuować. Tym samym wydaje się, że potwierdzono sens i potrzebę realizowania „Programu Otwarty Kraków”. Podczas pierwszej konferencji „Otwarty Kraków” jeszcze nie omawiano działań wyznaczonych w programie, ale organizatorom udało się wskazać potencjał różnych środowisk, którym zależy na skutecznej realizacji tych działań.